

Joanna Kuć
Uniwersytet w Białymstoku
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3978-9320>
e-mail: joanna@kuc.ovh

Patrycja Saniewska: *Metroseksualizm: obraz w języku i kulturze. Rekonstrukcja na podstawie źródeł internetowych oraz materiału ankietowego*. Prymat. Białystok 2017, 221 ss.

Książka Patrycji Saniewskiej jest jedną z niewielu publikacji na gruncie polskim, która skupia się na zjawisku metroseksualizmu w języku i kulturze, do którego zalicza się kwestie związane z płcią, cielesnością, tożsamością. Dotychczas powstało zaledwie kilka prac na ten temat w Europie Zachodniej, głównie w Wielkiej Brytanii, gdzie termin ten został użyty po raz pierwszy. Z pewnością jest to nośny społecznie problem, wzbudzający sporo kontrowersji, stąd też i badania z tego zakresu osadzone są w wielu obszarach badawczych. Sama autorka ich przedmiot, metroseksualność, określa jako wariantywną, peryferyjną kategorię prototypowo rozumianej męskości i sytuuje je skromnie w nurcie kognitywnym. Nie zawęży to jednak jej światopoglądu, bowiem książka nawiązuje swoją zawartością i metodologią do kilku obszarów badawczych: językoznawstwa, kulturoznawstwa, psycholingwistyki, pragmalingwistyki w ujęciu Apresjanowskim, socjologii języka oraz antropologii kultury w obliczu rozwijającego się zainteresowania *men's studies*, wpisujących się w krajobraz dyskursów ponowoczesnych dotyczących płci. I tu ze względu na lokację języka można wskazać kolejne dziedziny, takie jak lingwistyka płci czy etnolingwistyka.

Materiał językowy i faktograficzny badaczka wyekscerpowała „z reaktywnych wobec najnowszych zjawisk – globalizacji, amerykanizacji, estetyzacji, konsumpcjonizmu – źródeł internetowych”. Rekonstruując JOS męskości metroseksualnej, sięgnęła po tak różnorodne źródła tekstowe, jak: dane korpusowe, felietony z elektronicznych wydań poczytnych anglojęzycznych czasopism, internetowe słowniki angielszczyzny oficjalnej i mniej oficjalnej

oraz pisemne wywiady ankietowe udzielone przez studentów reprezentujących dziewiętnaście kierunków edukacyjnych. Spodziewamy się tu zatem nowych faktów językowych, dotychczas nienotowanych w rejestrze polszczyzny tak ogólnej, jak i socjolektalnej, spopularyzowanych w rodzimej kulturze obyczajów, z której wyrastają i znajdują swoje miejsce w słownikach wirtualnych. Autorka często definiuje je sama lub przytacza oryginalne, anglojęzyczne cytaty, rezygnując z ich dosłownego tłumaczenia, co jest dodatkowym atutem pracy i stawia Patrycję Saniewską w gronie badaczy samodzielnych naukowo.

Ze względu na formę i treść jest to nowoczesna, sensownie osadzona polimetodologicznie praca, zaś jej innowacja nie wynika tylko z prezentowanej treści. Patrycja Saniewska na każdym kroku udowadnia czytelnikowi, że panuje nad całością w kontrolowany sposób, tzn. kultura nie dominuje nad językiem, jest jego tłem. Nawiązuje tym samym do mistrzów lingwistyki kulturowej, których zresztą cytuje: Claude'a Lévi-Straussa, Georges'a Charbonniera, Janusza Anusiewicza, Piotra Chruszczewskiego czy Jerzego Bartmińskiego. „Tajemniczo” zatytułowane rozdziały, np. PUNKT WIDOKOWY, zachęcają w naturalny sposób do tego, żeby przeczytać całość. Nielatwą metodologię ujmuje autorka w ciekawej i nośnej formule INSPIRACJE, co po raz kolejny uatrakcyjnia tę pracę. Do generatorów, które wpłynęły na wybór prezentowanej tematyki, należy z pewnością postmodernizm, z którego wyrastają: *gender, women's, men's studies* oraz lingwistyka kognitywna, w ramach której rozwijana jest koncepcja językowego obrazu świata. Przegląd inspiracji badawczych uzupełniają stosowne nawiązania do prac Wilhelma von Humboldta i Arystotelesa (badania toposów) oraz cennych tez Saphira-Whorfa. Na gruncie językoznawstwa polskiego Patrycja Saniewska korzysta z instrumentarium wypracowanego m.in. przez Renatę Grzegorzycową, Jerzego Bartmińskiego, Annę Wierzbicką, a więc odtwarzając językowy obraz *metroseksualizmu*, sięga po najlepsze narzędzia językoznawstwa kognitywnego.

W ogóle z opracowania tego bije niezwykle entuzjizm badawczy. Autorka daje więcej, niż nam się tylko wydaje, nie tylko kulturowy i językowy ogląd zjawiska nowego, kontrowersyjnego, interesującego w wymiarze społeczno-kulturowym itp., ale też jego wymiar filozoficzny poprzez konfrontację z danymi globalnymi w literaturze anglojęzycznej. W tej scenarii nawiązania do romantycznej wizji kobiety są jak najbardziej trafne i sugestywne. Badaczka pozostaje przy tym otwarta na dynamikę przedmiotu własnych badań, jak i specyficznej z nim interakcji, co w perspektywie komparatystycznej powinno być nierozłączne i co procentuje wielorakimi powiązaniem z rozmaitymi trendami badawczymi i kulturowymi. Patrycja Saniewska porusza się sprawnie po wielu dyscyplinach naukowych, umiejętnie posługuje się

terminologią dziedzinową, co już zostało przeze mnie zasygnalizowane, dowodzi tym samym swoich pasji eksploratorskich, które realizuje z dużym znanstwem problematyki. Daje czytelnikowi wyczerpujące odpowiedzi na nurtujące ją pytania o stopień społecznego zasięgu metroseksualizmu, jego kulturowego zakorzeniania, a także sposobu charakteryzowania i wartościowania zachowań wpisujących się w to pojęcie.

W najistotniejszym z lingwistycznego punktu widzenia rozdziale przygląda się leksemom, zwracając uwagę na chronologię odnotowania słów, takich jak: *fauxmoseksualizm*, *pomoseksualizm*, *sapioseksualizm*, *retroseksualizm*, *lumberseksualizm/drwaloseksualizm*, *technoseksualizm*, *uberseksualizm*, *hummerseksualizm*, *ekoseksualizm*, *dataseksualizm*, *spornoseksualizm*. Są one symptomatyczne dla przemian kulturowych, które opisuje badaczka i stanowią frapujące zagadnienie w aspekcie „najbardziej zasadniczego faktu kulturowego”, jakim jest język.

Interdyscyplinarne badania wpisujące się w zagadnienia paradygmatu cywilizacyjnego, którego podstawą jest dualizm kulturowo (*genderowo*) rozdysponowanych ról płciowych, niosą ze sobą konieczność definiowania nowych zjawisk w języku i kulturze i są dowodem „żywego” funkcjonowania słów, które z kolei budują konstrukty wpisujące się w problematykę narracji tożsamościowej. Patrycja Saniewska, eksponując międzykulturowy wymiar metroseksualizmu, udowadnia, że jak wszystkie wielkie narracje, został on zakwestionowany z siłą niespotykaną w historii. Nie boi się definiować granic jego poznania, tworząc środowisko wielowymiarowej percepcji, jednakże wyraźnie stawia granice językowe i kulturowe, dostrzegając też „wirusowość” samego zjawiska. Zwraca uwagę na fakt rozrastania się pola semantycznego związanego ze sferą *-(al)izmów*, na co miała wpływ mnogość społecznych uobecnień. Materiał leksykalny aktualizuje interesującą analizą językową: słowo metroseksualizm, jak wspomniano wyżej, stało się matrycą dla innych leksemów, wpisujących się w pole semantyczne męskości: *retroseksualizm*, *lumberseksualizm*, *drwaloseksualizm*, *uberseksualizm*, *technoseksualizm*, *hummerseksualizm*, *spornoseksualizm* i seksualności w ogóle: *fauxmoseksualizm*, *pomoseksualizm*, *sapioseksualizm*, *ekoseksualizm*, *emoseksualizm*, *dataseksualizm*. Sytuuje też wymienione neologizmy w sferze zjawisk peryferyjnych, akcentując wymiar afirmujący, pozytywny samego zjawiska.

Praca Patrycji Saniewskiej burzy inercyjne przywiązanie do schematów badawczych, do których przywykł językoznawca. Autorka prezentuje bardzo dobry warsztat polonistyczny, wnosi nowe aspekty badawcze do już zastanych pokładów wiedzy z podanych zakresów. Na uznanie zasługuje wybór tematu i zaprezentowanie go w odmiennej perspektywie niż dotychczasowe propozycje

z tego obszaru. Złożoność zjawisk językowo-kulturowych wymagających opisu i definicji, ich aktualność i rozpiętość interpretacyjna są wyznacznikiem mojej wysokiej oceny tej pracy, emanującej bogatą przenikliwością badawczą autorki, czego wymaga nowoczesne, interdyscyplinarne językoznawstwo. Czytelnik otrzymuje głęboką refleksję zbudowaną z wielu perspektyw oglądu zjawiska, jaką prezentują nauki o poznaniu świata i języku. Jest to obecnie jedyna tak klarowna i wieloaspektowa projekcja metroseksualizmu w Polsce, wydobywająca prognostyczne walory badań języka i kultury.